

UDK 371.13:37.018

Originalni naučni rad

Primljeno: 25.01.2022.

Odobreno za štampu: 21.04.2022.

DOI: <https://doi.org/10.46630/gped.1.2022.4>

INFORMALNO UČENJE KAO PRILIKA ZA PERMANENTNO OBRAZOVANJE NASTAVNIKA

Laura Kalmar¹

Univerzitet u Novom Sadu, Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici

Apstrakt: U postojećoj pedagoškoj literaturi se naglašava potreba za permanentnim, kontinuiranim usavršavanjem nastavnika i nastavničkih kompetencija. U tom kontekstu, idealan alat za to predstavlja informalno obrazovanje. „Informalno obrazovanje” je termin koji se često koristi da bi se opisale aktivnosti učenja iz svakodnevnog života. Informalno obrazovanje se određuje kao doživotan proces u kojem svaki pojedinac stiče stavove, vrednosti, veštine i znanja iz svakodnevnih iskustava i vaspitno-obrazovnih uticaja iz svoje okoline – porodice i suseda rada i igre, biblioteka, muzeja, marketa, masovnih medija. Informalno obrazovanje predstavlja kombinaciju života i učenja i oslanja se na sistematske i kumulativne aspekte svakodnevnog iskustvenog učenja. Cilj ovog rada jeste da se prikaže značaj informalnog obrazovanja, da se ukaže na njegove osnovne segmente, karakteristike, kao i da se prikaže važnost doživotnog učenja nastavnika. Značaj teme ovog rada je izuzetno veliki, zbog neophodnosti permanentnog (doživotnog) učenja nastavnika i značaja informalnog učenja. U toku ovog istraživanja akcenat je bio na proučavanju postojeće literature. Istraživanje je obavljeno na osnovu analize sadržaja, koje se zasniva na proučavanju sekundarnih izvora. Zadaci istraživanja su bili sledeći: 1. Ukazati na pojam informalnog obrazovanja, 2. Ukazati na karakteristike informalnog obrazovanja, 3. Ukazati na važnost permanentnog obrazovanja nastavnika, 4. Ukazati na neophodnost kontinuiranog unapređivanja nastavničkih kompetencija. Potreba proučavanja ove teme je izuzetno velika zbog važnosti informalnog obrazovanja, kao i važnosti permanentnog obrazovanja nastavnika te zbog neophodnosti kontinuiranog unapređivanja nastavničkih kompetencija.

Ključne reči: *informalno obrazovanje, nastavnik, obrazovanje, permanentno obrazovanje, razvoj nastavničkih kompetencija.*

¹ laura.kalmar@magister.uns.ac.rs

Uvod

Važan činiac vaspitno-obrazovne uspešnosti savremene škole je sistem obrazovanja i usavršavanja nastavnika. U promenjenim uslovima razvoja društva i primene savremenih informaciono-komunikacionih tehnologija u svim oblastima rada, posebno je važno razvijanje kompetencija nastavnika, kako u toku njihovog profesionalnog obrazovanja, a naročito u usavršavanju u toku rada. „Kompetencije su skupovi ponašanja koji su instrumentalni za postizanje željenih rezultata i ishoda” (Furrer & Skinner, 2003: 152).

U dokumentu Standardi kompetencija za profesiju nastavnika i njihovog profesionalnog razvoja, koji je 2011. godine usvojio Nacionalni prosvetni savet Republike Srbije, kompetencije se određuju kao „kapacitet pojedinca koji se iskazuje u vršenju složenih aktivnosti u obrazovno-vaspitnom radu. Kompetencije predstavljaju skup potrebnih znanja, veština i vrednosnih stavova nastavnika (Standardi kompetencija za profesiju nastavnika i njihovog profesionalnog razvoja, 2011: 1).

U kontekstu unapređenja nastavničkih kompetencija, informalno obrazovanje je od velikog značaja. Informalno obrazovanje podrazumeva razne oblike sticanja znanja i veština koje obuhvataju samoinicijativne ili spontane oblike obrazovanja, tj. spontane oblike prenosa znanja, stavova, veština. Sva tri navedena oblika obrazovnih aktivnosti zajedno čine homogenu celinu koja se naziva konceptom celoživotnog učenja. Učenje u današnjem društvu nije više ograničeno samo na određene faze ljudskog života i na formalne sisteme, već se nastavlja tokom celog života. „Učenje se prepoznaje kao doživotan proces koji je podstaknut radoznalošću pojedinca, spremnošću da se angažuje u rešavanju problema i sposobnošću da uči u svakodnevnom životu” (Milutinović, 2006: 255).

Informalno učenje se karakteriše time da onaj koji uči postavlja sebi ciljeve učenja za čiju realizaciju razrađuje plan rada, samostalno ih sprovodi i odlučuje kada će na takav način usvojene kompetencije smatrati zadovoljavajućim za realizaciju cilja učenja. Informalno učenje je samoorganizovan oblik učenja, koji je planiran. Takođe, postoje i drugi aspekti informalnog učenja, kada učenje nije planirano i ciljano od strane onog koji uči, već u svakodnevici dolazi i do situacija kada se učenje događa “slučajno”. Jedan od najčešće korišćenih resursa informalnog učenja danas je internet.

Definisanje informalnog obrazovanja

Informalno obrazovanje je prirodna pojava svakodavnog života i odvija se u društvenim institucijama kao što su porodica, brak, grupe vršnjaka, radne grupe i slično. Ono ima začetak u starim kulturama gde je bilo izraženo kroz rituale i religijske obrede. U savremenim društvima visoke tehnologije i masovne kulture, informalno obrazovanje obavljaju i sredstva masovnog opštenja, institucije javnog

informisanja i kulture, a novi dometi informalnog obrazovanja otvaraju se putem tehnoloških inovacija (Internet, „softver” i slično). Ciljevi informalnog obrazovanja su međugeneracijsko prenošenje vrednosti i sposobnosti i poučavanje kulturnim normama. Proces nastave je po prirodi simbioza između učenika i sredine, gde je onaj koji uči svestan svoje uloge učenika uključenog u integrisanje novih vrednosti i veština. Zato za razliku od formalnog i neformalnog obrazovanja, informalno obrazovanje se ne mora odvijati svesno, zbog čega ga ni pojedinci sami nužno ne prepoznaju kao faktor koji doprinosi njihovom znanju, razumevanju i veštinama (*A Memorandum on Lifelong Learning*, 2000; prema Milutinović, 2003).

Institucionalna i programska dimenzija mogu pomoći da se na konceptualnom nivou uoče jasnije razlike između formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja, u praksi nastaje zbrka u pogledu njihovog identiteta. Problem određenja informalnog obrazovanja nastaje iz mešanja sa neformalnim obrazovanjem. Informalno obrazovanje ne stiže se samo od osoba sa kojima pojedinac svakodnevno dolazi u kontakt, već i od institucija javnog informisanja, kulture i zabave. Neke od tih institucija imaju jasne propagandne ciljeve i razrađene planove i programe obrazovanja. To je slučaj neformalnog obrazovanja sa stanovišta širenja, a slučaj informalnog sa stanovišta recepcije (Bola, 1986: 218; prema Milutinović, 2003).

Sa druge strane, teško je napraviti jasnu distinkciju između informalnog i formalnog obrazovanja s obzirom da često postoje ukrštanja između njih. Okruženje nije nužno definišući element: informalno obrazovanje može se odvijati i u okviru formalnih vaspitno-obrazovnih institucija, dok se neka vrsta formalnog obrazovanja može odvijati u informalnim okruženjima. Informalno obrazovanje pokriva interakciju sa porodicom, prijateljima, vršnjacima, kolegama, itd. Radi boljeg razumevanja značaja informalnog obrazovanja javlja se potreba za dubljim proučavanjem njegovih karakteristika (Milutinović, 2003).

Neki autori (Griffin & Symington; prema Milutinović, 2002) koriste termin informalno učenje da bi opisali ono iskustvo učenja koje se javlja nakon čitanja novina, gledanja televizije, razgovora sa prijateljima, posete muzejima, planetarijumima, botaničkim baštama, zoološkim vrtovima i slično. Po njihovom mišljenju, informalno učenje karakterišu: slobodan izbor, nestrukturiranost; ono se odvija sopstvenim tempom i dobrovoljno, otvoreno je i podrazumeva socijalnu interakciju, a ne ocenjuje se od strane nekoga ko je nadređen, te samim tim nije kontrolisano i nema unapred propisane očekivane rezultate. Ovakvo učenje podrazumeva slobodan izbor i isključivo unutrašnju motivaciju.

Učenje u informalnim okruženjima kao što su muzeji, odnosi se na sistematske i kumulativne aspekte iskustvene (doživljajne) prirode učenja koja se bazira na susretu sa realnim predmetima. Umetnička dela izložena u muzejima, kao slojeviti i višeslojni fenomeni, pružaju široke mogućnosti doživljavanja, razumevanja i vrednovanja, ali ne dozvoljavaju improvizaciju i površnost (Gajić, 2006).

Učenje u današnjem društvu nije više ograničeno na samo na određene faze ljudskog života i na formalne sisteme, već se nastavlja kroz ceo život (Milutinović, 2005). Dalje, ista autorka naglašava da brzina promena, socijalno-političkih, naučno-tehnoloških i ekonomskih transformacija, uslovljava brzo zastarevanje

znanja. Pored ovoga, razvoj informacione tehnologije otvara velike mogućnosti učenja u svakodnevnom životu. Učenje postaje doživotni cilj pojedinca, države i društva. Savremene tendencije u obrazovanju ističu tri oblika obrazovanja: formalno, neformalno i informalno.

Milutinović (2003) ističe da se ova tri termina prvi put počinju koristiti pedesetih godina 20. veka, a do njihovog daljeg objašnjenja dolazi sedamdesetih godina. *“Informalno obrazovanje je prirodna pojava svakodnevnog života i odvija se u društvenim institucijama kao što su porodica, brak, grupe vršnjaka, radne grupe i sl.”* Milutinović (2003: 397). „Učenje se prepoznaje kao doživotan proces koji je podstaknut radoznalošću pojedinca, spremnošću da se angažuje u rešavanju problema i sposobnošću da uči u svakodnevnom životu” (Milutinović, 2006: 255).

Večanski i Borovica (2008: 178) pišu o pojmovima formalno, neformalno i informalno obrazovanje navodeći definiciju Evropske komisije, prema kojoj *“informalno obrazovanje podrazumeva različite, uglavnom individualne, obrazovne aktivnosti samoinicirane od strane osobe koja uči ili spontano sticanje različitih iskustava i znanja tokom života. Ono nije strukturisano i nema unapred postavljen cilj”*. Kao što možemo uočiti u navedenim definicijama, ovaj termin se koristi da opiše učenje koje se odvija u svakodnevnom životu. Ono se, prema rečima Milutinović (2005: 70) *“oslanja na sistematske i kumulativne aspekte svakodnevnog iskustvenog učenja i javlja se van školskog okruženja i kurseva koji vode akademskim diplomama, te nije deo školskog kurikulumu”*.

Drugi autori (Smith, 1988; prema Grahovac, 2013: 30) pišu da je *“informalno učenje doživotan proces u kojem svaki pojedinac stiče stavove, vrednosti, veštine i znanja iz svakodnevnih iskustava i vaspitno-obrazovnih uticaja iz svoje okoline”*. Informalno učenje je najstariji način usvajanja znanja i veština. Informalno učenje, zapravo je kontinuiran proces kojim se na osnovu saznanja i iskustva razvijaju lični stavovi, dok savremeni trendovi daju podsticaj da se stepen znanja stalno ažurira (Grahovac, 2013).

Kroz prizmu doživotnog učenja i mogućnosti elektronskih medija koje su usklađene sa informatičkim, tehničkim i tehnološkim napretkom društva, 21. vek omogućava televizijskim emisijama i informacijama da nesmetano realizuju i unapređuju obrazovnu funkciju koja, u kontekstu savremenih okolnosti, predstavlja validnog saradnika u informalnom obrazovanju i životu čoveka današnjice (Lazić, 2013).

Informalno učenje kao prilika za permanentno obrazovanje nastavnika i razvijanje nastavničkih kompetencija

„Informalno obrazovanje” je termin koji se često koristi da bi se opisale aktivnosti učenja iz svakodnevnog života. Informalno obrazovanje se određuje kao doživotan proces u kojem svaki pojedinac stiče stavove, vrednosti, veštine i znanja iz svakodnevnih iskustava i vaspitno-obrazovnih uticaja iz svoje okoline – porodice i suseda, rada i igre, biblioteka, muzeja, marketa, masovnih medija. Informalno

obrazovanje predstavlja kombinaciju života i učenja i oslanja se na sistematske i kumulativne aspekte svakodnevnog iskustvenog učenja. Ono je, dakle, prirodna pojava svakodnevnog života i javlja se van školskog okruženja i kurseva koji vode ka akademskim diplomama, te nije deo školskog kurikuluma. Informalno obrazovanje je dobrovoljno, samoupravljeno, doživotno, intrinzično motivisano radoznalošću, istraživanjima, fantazijom, otkrićem, željom da se obavi zadatak i socijalnim interakcijama. Može biti linearno ili nelinearno, odvija se tempom koji odgovara onome koji uči i vizuelno je ili predmetno orijentisano. Obezbeđuje doživljajnu osnovu ili motivaciju za dalje aktivnosti i stoga predstavlja osnovu za doživotno učenje. Za razliku od ostalih oblika obrazovanja informalno obrazovanje nastoji da isključi naše tradicionalno shvatanje poučavanja. Ovakvo obrazovanje pruža idealne mogućnosti za premošćavanje jaza između škole i života, jer pruža priliku za aktivno učenje i sticanje iskustava „iz prve ruke”. Ipak, ovakvo obrazovanje zahteva brižljivo osmišljen obrazovni medij koji će biti dizajniran za dostizanje specifičnih vaspitno-obrazovnih ciljeva (Crane, 1994; prema Milutinović, 2003).

„Uopšte uzev, konstrukcija znanja (značenja) je zajednički imenitelj proučavanih teorijskih stanovišta. Pojedinci nisu pasivni recipijenti koji čekaju da budu „popunjeni” sadržajem kulture, već su aktivni delatnici koji prate personalne programe. Reč je o tome da pojedinci kao delatnici aktivno konstruišu znanje kroz interakciju sa raznovrsnim institucijama, artefaktima i drugim ljudima” (Milutinović, Gajić i Klemenović, 2008: 190).

Informalno obrazovanje se smatra bitnom komponentom uspešnog obrazovanja i prema svojim efektima na proces saznavanja, usvajanja znanja, veština i navika, stavova, vrednosnih orijentacija deluje komplementarno školskom sistemu. Takođe, obezbeđuje motivaciju za dalje aktivnosti i osnovu za doživotno učenje. Putem ovog oblika obrazovanja mladi i odrasli mogu da izgrade osećaj sigurnosti, samopoštovanja i personalne, socijalne i praktične veštine. Fleksibilnost, kreativnost i pristupačnost, kao osobine ovog oblika obrazovanja, mogu da otvore vrata angažovanju u formalnom obrazovanju (Milutinović, 2005).

Neki autori iz ove oblasti (Smith, 1988; prema Milutinović, 2003: 399–400) navode sledeće karakteristike informalnog obrazovanja:

1. informalno obrazovanje se može odvijati u različitim okruženjima, a najveći broj tih okruženja nije primarno vaspitno-obrazovnog karaktera;
2. informalno obrazovanje predstavlja promišljen i svrhovit proces, jer su ljudi u njemu vođeni težnjom za sticanjem određenih znanja, veština i stavova;
3. informalno obrazovanje nema formu organizacije vremena poput školske (raspored časova, odmor, akademska godina), međutim, forme strukturiranja vremena su prisutne i zavisne od dinamike institucije u kojoj se obrazovanje odvija;
4. ljudi se po slobodnom izboru opredeljuju da učestvuju u informalnom obrazovanju;
5. informalno obrazovanje obuhvata dijalog i visok stepen poštovanja svih učesnika;

6. informalno obrazovanje zahteva poštovanje sociokulturnog sistema u čijem okviru participanti operišu;
7. informalno obrazovanje može da obuhvati i iskustveni obrazac učenja i obrazac učenja koji se najčešće primenjuje u formalnim vaspitno-obrazovnim institucijama.

Informalna okruženja podstiču na učenje na način na koji tradicionalna ne uspevaju. Ono što je karakteristično jeste da su bogata izvorima i imaju kapacitet da razviju interes za nauku, mogu da se prilagode različitim stilovima učenja, omogućavaju istraživanje, praćenje personalnih interesa, zadovoljavanje radoznalosti i samoupravljeno učenje. Takođe, privlačno je za one koji uče, jer im omogućava da prepoznaju sopstvene vrednosti u okruženju u kojem mogu da kontrolišu sadržaj, kao i tempo učenja. Ono čemu ovaj oblik obrazovanja može da doprinese jeste postizanje ličnog identiteta, motivacija ka promenama, angažovanje u daljem učenju na različitim mestima i nivoima, učestvovanje u društvenoj zajednici, zapošljavanju, samozapošljavanju ili volontarističkom radu. Može se odvijati u različitim okruženjima kao što su: biblioteke, muzeji, naučni centri, klubovi, planetarijumi, zoološki vrtovi, botaničke bašte, nacionalni parkovi, obrazovni programi na televiziji, knjige, časopisi, Internet (Milutinović, 2003).

Grahovac (2013) navodi da se informalno učenje karakteriše time da onaj koji uči postavlja sebi ciljeve učenja za čiju realizaciju razrađuje plan rada, samostalno ih sprovodi i odlučuje kada će na takav način usvojene kompetencije smatrati zadovoljavajućim za realizaciju cilja učenja. Informalno učenje je samoorganizovan oblik učenja, koji je planiran. Takođe, postoje i drugi aspekti informalnog učenja, kada učenje nije planirano i ciljano od strane onog koji uči, već u svakodnevici dolazi i do situacija kada se učenje događa "slučajno". Jedan od najčešće korišćenih resursa informalnog učenja, danas jeste internet.

Iz svega navedenog možemo zaključiti da je informalno obrazovanje po svojim karakteristikama prilika za permanentno obrazovanje nastavnika, i razvijanja nastavničkih kompetencija.

Važnost permanentnog obrazovanja nastavnika i razvijanja nastavničkih kompetencija

Da bi mladu generaciju pripremali u skladu sa ciljem i zadacima koje savremeno društvo postavlja obrazovanju i ličnom razvoju, na državnom i međunarodnom nivou, potrebne su stalne promene i usavršavanje, posebno u podizanju kvaliteta, međunarodnom usaglašavanju ciljeva, obrazovnih standarda i u razvijanju kompetencija nastavnika (Kalmar i Janković, 2021). U tom kontekstu, permanentno obrazovanje nastavnika i razvoj nastavničkih kompetencija predstavlja primaran zadatak za svakog nastavnika.

Antonijević (2016) ukazuje da obrazovna reforma od nastavnika zahteva, sa jedne strane, da ažurira i osveži svoje stečene i usvojene pedagoške, psihološke

i didaktično-metodičke veštine, a sa druge strane, da izvrši što potpuniju transformaciju svoje uloge koja i obrazuje i vaspitava učenike u isto vreme. To predstavlja razlog za uključivanje nastavnika u razne modele i oblike stručnog i profesionalnog usavršavanja.

Kada je reč o odnosu pojmova „permanentno obrazovanje“, „celoživotno učenje“ i „obrazovanje odraslih“, oni imaju mnogo dodirnih tačaka, te se u literaturi obično zajedno pojavljuju, a neretko čak tretiraju i kao sinonimi (Filipović, 2004). Međutim, stručnjaci iz oblasti andragogije ukazuju da je njihov odnos kompleksan i da je neophodno praviti razliku među značenjima ovih termina. Postoji značajna razlika među ovim terminima. Kod permanentnog obrazovanja je naglasak na kontinuitetu, neprekidnosti.

Permanentno obrazovanje predstavlja savremeni koncept, prema kome se obrazovanje ne završava sa završetkom formalnog obrazovanja i sticanjem diplome odgovarajuće škole ili fakulteta, nego se u prvi plan ističe važnost i značaj permanentnog osavremenjavanja teorijskih znanja i praktičnih veština odraslih osoba. Kako se menjaju odlike i potrebe savremenog društva, pre svega uvođenjem novih tehnologija i načina rada, tako se javljaju i potrebe za novim naučnim i stručnim kadrovima, koji moraju na odgovarajući način da se prilagode zahtevima ovih promena (Kulić i Despotović, 2005; Selby Smith et al., 2002).

U praksi, permanentno obrazovanje realizuje se putem različitih dopunskih programa za ljude koji se bave određenom profesijom, kao i osobe koje nisu do kraja i u potpunosti kompletirale formalne nivoe obrazovanja (Savićević, 2009). Većina savremenih profesija i profesionalnih udruženja zahteva od svojih članova da konstantno prolaze kroz određene programe obuke i treninge veština, kako bi zadržali licencu za rad i obezbedili sebi priliku za rad u novim domenima i oblastima profesije (Petković i Ilić-Milovac, 2010).

Filipović (2002) navodi da definisano u najužem, operacionalnom smislu, kao obrazovanje odraslih, permanentno obrazovanje predstavlja organizovanu aktivnost edukativnog karaktera, kojom se stiču nova znanja nakon obrazovanja za prvo zanimanje (dokvalifikacija, prekvalifikacija i tome sl.).

Prema Kuliću, obrazovanje odraslih u širem smislu, danas je shvaćeno kao „*osmišljena aktivnost usmerena na zadovoljavanje različitih obrazovnih potreba*“ (Kulić, 2003: 31). Sam sadržaj obrazovanja odraslih menja se i prilagođava savremenim društvenim tokovima i zahtevima novih tehnoloških otkrića.

Znameniti češki mislilac, pedagog i andragog, J. A. Komenski (1592– 1670), ideju permanentnog obrazovanja pozicionira u šire društvene okvire, postavljajući temelje konceptualnom andragoškom pristupu obrazovanju odraslih, koji se najkraće može sažeti u rečenicu da je sve ljude neophodno, svim sredstvima, poučavati u svim područjima, što je i teorijski detaljno obrazloženo (Filipović, 2004). Celoživotno učenje podrazumeva mogućnost učenja za sve starosne i socijalne kategorije, u različitim kontekstima – u obrazovnim institucijama, na poslu, kod kuće, u okviru neformalnih vidova aktivnosti itd. Ono obuhvata različite domene – od opšteg obrazovanja, preko stručnog usavršavanja do pripreme za svakodnevne životne situacije (Filipović, 2002).

Prema tome, permanentno obrazovanje podrazumeva sticanje, usavršavanje i osavremenjavanje svih vrsta znanja, sposobnosti, veština, kvalifikacija i interesovanja, od predškolskog uzrasta do doba nakon penzionisanja, koje će ljudima omogućiti prilagođavanje novim naučnotehnološkim tokovima, i učestvovanje u svim sferama društvenog, ekonomskog i kulturnog života, te tako bitno determinisati njihovu budućnost (Petković i Ilić-Milovac, 2010).

Zaključna razmatranja

Pojam kompetencija može se definisati i kao naučena sposobnost da se adekvatno izvrši zadatak, dužnost ili uloga. Kompetencije se obično stiču u samom procesu učenja, tj. stvarnoj praktičnoj situaciji. Prilikom definisanja kompetencija potrebno je izdvojiti kategoriju kvaliteta obavljanja određenog zadatka, što pruža mogućnost procene kompetentnosti i kompetencija. Važno je naglasiti da postoje razlike između kompetencija, s jedne strane, i znanja, veština i stavova sa druge strane (Kostović i Oljača, 2012).

Zbog neophodnosti kontinuiranog usavršavanja nastavničkih kompetencija, informalno obrazovanje ima veliku ulogu u unapređivanju nastavničke profesije.

„Informalno obrazovanje” je termin koji se često koristi da bi se opisale aktivnosti učenja iz svakodnevnog života. Informalno obrazovanje se određuje kao doživotan proces u kojem svaki pojedinac stiče stavove, vrednosti, veštine i znanja iz svakodnevnih iskustava i vaspitno-obrazovnih uticaja iz svoje okoline – porodice i suseda, rada i igre, biblioteka, muzeja, marketa, masovnih medija. Informalno obrazovanje predstavlja kombinaciju života i učenja i oslanja se na sistematske i kumulativne aspekte svakodnevnog iskustvenog učenja. Ono je, dakle, prirodna pojava svakodnevnog života i javlja se van školskog okruženja i kurseva koji vode ka akademskim diplomama, te nije deo školskog kurikulumu. Informalno obrazovanje je dobrovoljno, samoupravljeno, doživotno, intrizično motivisano radoznalošću, istraživanjima, fantazijom, otkrićem, željom da se obavi zadatak i socijalnim interakcijama.

Permanentno obrazovanje podrazumeva sticanje, usavršavanje i osavremenjavanje svih vrsta znanja, sposobnosti, veština, kvalifikacija i interesovanja, od predškolskog uzrasta do doba nakon penzionisanja, koje će ljudima omogućiti prilagođavanje novim naučnotehnološkim tokovima, i učestvovanje u svim sferama društvenog, ekonomskog i kulturnog života, te tako bitno determinisati njihovu budućnost.

Učenje u današnjem društvu nije više ograničeno samo na određene faze ljudskog života i na formalne sisteme, već se nastavlja ceo kroz život. Brzina promena, socijalno-političkih, naučno-tehnoloških i ekonomskih transformacija, uslovljava brzo zastarevanje znanja. Čovek mora permanentno da uči i da se obrazuje.

Celoživotno učenje podrazumeva mogućnost učenja za sve starosne i socijalne kategorije, u različitim kontekstima – u obrazovnim institucijama, na poslu, kod kuće, u okviru neformalnih vidova aktivnosti itd. Ono obuhvata različite domene –

od opšteg obrazovanja, preko stručnog usavršavanja do pripreme za svakodnevne životne situacije.

Literatura

- Antonijević, R., Tadić, A., i Nikolić, N. (2016). Nastavnikova percepcija vrednovanja efekata seminara stručnog usavršavanja. *Andragoške studije*, 11, 95–110.
- Filipović, D. (2002). Šta ulazi u pojam i širi sadržaj permanentnog obrazovanja. *Pedagogija*, 1–2, 9–17.
- Filipović, D. (2004). Permanentno obrazovanje i obrazovanje odraslih. *Pedagogija*, 1, 18–38.
- Furrer, C., & Skinner, E. (2003). Sense of relatedness as a factor in childrens academic engagement and performance. *Journal of Educational Psychology*, 95, 148–162.
- Gajić, O. (2006). Youth interest in culture and art. Appendix to the cultural base/matrix of the school. In Lj. Subotić (ed.), *Meeting of Culture* (pp. 869–878). Novi Sad: Faculty of Philosophy.
- Grahovac, D. (2013). *Uticao informalnog učenja na nivo informacione pismenosti učenika srednjih škola*. Doktorska disertacija. Univerzitet u Novom Sadu, Tehnički fakultet “Mihailo Pupin”.
- Kalmar, L. i Janković, A. (2021). Kompetencije nastavnika razredne nastave kao činilac efikasnosti obrazovanja u savremenoj školi, *Norma*, 2, 149–157.
- Kostović, S. i Oljača, M. (2012). *Pedagog i pedagoške dimenzije menadžmenta*. Novi Sad: Filozofski fakultet
- Kulić, R. (2003). *Obrazovanje odraslih na prelomu vekova*. *Pedagogija*, 1, 30–48.
- Kulić, R., Despotović, M. (2005). *Uvod u andragogiju*. Beograd: Svet knjige.
- Lazić, S. (2013). *Televizijski obrazovni program u doživotnom učenju*. *Pedagoška stvarnost*, 2, 290–304.
- Milutinović, J. (2002). Učenje u muzeju. *Pedagoška stvarnost* 5–6, 354–365.
- Milutinović, J. (2003). Informalno obrazovanje – pojmovni okvir i karakteristike. *Pedagoška stvarnost*, 5–6, 394–407.
- Milutinović, J. (2005). Uloga informalnih oblika obrazovanja u reformi sistema vaspitanja i obrazovanja. U E. Kamenov (ur.), *Reforma školskog sistema u uslovima tranzicije* (str. 68–82). Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Milutinović, J. (2006). U susret promenama sistema vaspitanja i obrazovanja – muzeji kao paradigme učionice van škole. U E. Kamenov (ur.), *Razvoj sistema vaspitanja i obrazovanja u uslovima tranzicije* (str. 252–256).
- Milutinović, J., Gajić, O., Klemenović, J. (2008). Muzeji kao centri učenja: Umetnička dela u funkciji razvoja percepcije i dečjeg stvaralaštva. U B. Kulić, Đ. Randaco (ur.), *Oseti umetnost: interkulturalno iskustvo u muzejskoj edukaciji* (str. 186–190). Novi Sad: Galerija Matice srpske.
- Petković, V., Ilić Milovac, N. (2010). Ključne kompetencije i učenje u praksi. *Pedagoška stvarnost* 9–10, 839–856.

- Savićević, D. (2009). Andragoške potrebe i mogućnosti savremene škole. *Pedagoška stvarnost*, 3–4, 261–273.
- Standardi kompetencija za profesiju nastavnika i njihovog profesionalnog razvoja (2011). Beograd: Zavod za unapređenje obrazovanja i vaspitanja.
- Večanski, I. i Borovica, T. (2008). Radikalna kritika škole. U *Prilozi teoriji škole*. Novi Sad: Savez pedagoških društava Vojvodine.

INFORMAL LEARNING AS AN OPPORTUNITY FOR PERMANENT TEACHER EDUCATION

Laura Kalmar

University of Novi Sad, Teacher Training Faculty in the
Hungarian Language in Subotica

Abstract: In the existing pedagogical literature, the need for permanent, continuous improvement of teachers and teacher competencies is emphasized. In that context, the ideal tool for that is informal education. “Informal education” is a term often used to describe learning activities from everyday life. Informal education is defined as a lifelong process in which each individual acquires attitudes, values, skills and knowledge from everyday experiences and educational influences from their environment - family and neighbors of work and play, libraries, museums, markets, mass media. Informal education is a combination of life and learning and relies on systematic and cumulative aspects of everyday experiential learning. The aim of this paper is to show the importance of informal education, to point out its basic segments, characteristics, as well as to show the importance of lifelong learning of teachers. The importance of the topic of this paper is extremely great, due to the need for permanent (lifelong) learning of teachers and the importance of informal learning. During this research, the emphasis was on the study of existing literature. The research was conducted on the basis of content analysis, which is based on the study of secondary sources. The tasks of the research were as follows: 1. to point out the concept of informal education, 2. to point out the characteristics of informal education, 3. To point out the importance of permanent teacher education, 4. to point out the necessity of continuous improvement of teacher competencies. The need to study this topic is extremely great due to the importance of informal education, as well as the importance of permanent teacher education and the need for continuous improvement of teacher competencies.

Keywords: *continuing education, development of teacher competencies, education, informal education, teacher.*

Цитирање чланка:

Kalmar, L. (2022). Informalno učenje kao prilika za permanentno obrazovanje nastavnika. *Godišnjak za pedagogiju* 7(1), 49-58.